

ПЕРЕДМОВА

Поява цього видання спочатку планувалася як своєрідний «подарунок» до 80-літнього ювілею композитора Геннадія Івановича Ляшенка – видатного професора Національної музичної академії імені П.І. Чайковського, Народного артиста України, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, музичних премій імені М.В. Лисенка та Б.М. Лятошинського, кандидата мистецтвознавства. Проте, на жаль, виходить з приміткою «пам'яті Г.І. Ляшенка»...

Геннадій Ляшенко (1938-2017), безумовно, вписав свою яскраву сторінку в історію сучасної української музики як визнаний майстер-симфоніст європейського рівня, для творчої манери якого характерна ідейно-образна масштабність, міцна драматургічна вибудованість і досконалість технічного виконання. Тому такі його твори, як симфонічна сюїта «Карпатські новели» за мотивами оповідань В. Стефаніка, Третя симфонія «Дніпрові райдуги», присвячена 1500-річчю м. Києва, Четверта симфонія «Pro memoria», присвячена пам'яті жертв голодомору 1932-33 рр., П'ята і Сьома симфонії, а також інструментальні концерти (для арфи, контрабаса, фортепіано і, особливо, Концерт № 2 для віолончелі з оркестром) цілком заслужено увійшли в музичний побут України, часто виконуються в концертах і по радіо. Його талант музичного драматурга гідно представлений і в камерно-інструментальній, хоровій та вокальній музиці, які є важливою складовою концертного та навчально-педагогічного репертуару.

Також, безумовно, Геннадій Ляшенко вписав свою яскраву сторінку і в історію Національної музичної академії імені П.І. Чайковського, де протягом багатьох років він викладав композицію та поліфонію. За понад третину століття клас Г.І. Ляшенка дійсно став справжньою школою композиторської майстерності, де окрім найвищого рівня професійних знань та навичок студенти та аспіранти отримували уроки щирої людяності, чуйності та уваги, скромності та доброзичливості. А його весела вдача, поряд із непересічними професійними та суто людськими якостями, приносила істинне задоволення від навчання та спілкування.

Під його орудою зросла ціла плеяда композиторів, що отримали визнання як в Україні, так і за кордоном. Серед них: лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, провідний митець у галузі кіномузики Володимир Гронський, лауреат премій імені Л. Ревуцького та М. Лисенка, генеральний директор Міжнародного фестивалю-конкурсу академічної та сучасної музики «Фарботони» Іван Тараненко, лауреати мистецьких премій та міжнародних конкурсів Валерій Антонюк, Олег Безбородько, Віталій Кияниця, лауреат Національної премії Хорватії Давор Бобіч, лауреат національних конкурсів Бланка Лайана Гомес (Еквадор) та ін.

Г. Ляшенко вдало поєднував композиторську творчість і педагогічну роботу з пошуками в галузі теоретичного музикознавства. Так, його монографія «Роль фуґи в драматургії неполіфонічних форм» (*Київ : Музична Україна, 1976*) є відомою й авторитетною серед фахівців бібліографічною позицією. Також під його науковим керівництвом були захищені дві кандидатські дисертації.

Назва випуску – «Мистецтво композиції у вимірах творчості, науки та педагогіки» – геть не випадкова, адже саме ці три аспекти-виміри справжнього композитора-майстра зумів поєднати у собі Геннадій Іванович Ляшенко, діяльність якого майже півстоліття була нерозривно пов'язана з Національною музичною академією України імені П. І. Чайковського, де він після аспірантури та захисту кандидатської дисертації працював спочатку доцентом кафедри теорії музики, а згодом – професором кафедри композиції та інструментовки (нині – кафедра композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій). Саме з останньою у Г. Ляшенка пов'язані найвагоміші та найпомітніші сторінки його творчої діяльності.

Власне концепція цього збірника доволі специфічна, адже із самого початку було вирішено принципово не залучати «випадкових людей», тобто, умовою участі було: 1) для не-учнів Г. Ляшенка – стаття про музику Г. Ляшенка і 2) для учнів Г. Ляшенка – стаття на будь-яку тему, у т.ч. і про музику Г. Ляшенка. Також хотілося зібрати всіх учнів Геннадія Івановича, які фактично йдуть по життю шляхами свого Вчителя і, окрім композиторської, також суміщають наукову та педагогічну діяльність. Проте дане бажання цілком здійснити не вдалося, адже, зокрема, випускник-композитор класу Г. Ляшенка хорват Борис Якопович продовжив наукові студії та захистив дисертацію з... онкології.

Тож бачимо, що композиторське «дерево Ляшенка» отримує й досить неочікувані «гілки». Цьому «дереву» притаманні й подальші «розгалуження» та цікаві «переплетення»: так, наприклад, О. Безбородько, А. Комлікова, Д. Щириця та О. Галас здобули та здобувають наукові ступені під керівництвом М. Ковалінаса, у

котрого Геннадій Іванович був, окрім творчого, ще й науковим керівником кандидатської дисертації; а Ясна Велянович раніше була ученицею Зорана Божанича. У класі Г. Ляшенка починали свою композиторську кар'єру видатна акордеоністка Снежана Нешич (Сербія-Німеччина), а також Мілош Єліч (Сербія-Україна) – один з провідних авторів і аранжувальників гурту «Океан Ельзи». А скільки випускників-композиторів Академії з глибокою вдячністю згадують свого консерваторського викладача поліфонії!

«Учнями Ляшенка», певна річ, є (і такими себе вважають) донька та онука Геннадія Івановича – Марина Денисенко-Сапмаз (відома композитор і педагог) та Ярина Денисенко (знана гобоїстка, лауреат міжнародних конкурсів і учасниця численних майстер-класів) – теж кандидати мистецтвознавства, кожна з яких, розвиваючи свою галузь мистецтвознавчої науки (поняття тембрової модальності та проблеми виконавства на духових інструментах, відповідно), значну увагу приділяє дослідженню свого духовного і музичного «коріння». До того ж, Марина Геннадіївна понад 20 років успішно викладала на кафедрі композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій НМАУ ім. П.І. Чайковського, а з 2012 року працює в музичних закладах Туреччини, де музика Г. Ляшенка стає все більш популярною, свідченням чого є, зокрема, стаття Н. Кирджі.

Перший розділ – «Творча постать Геннадія Ляшенка у вимірі музичної науки» – присвячено науковим розвідкам на «головну тему» наукового журналу.

Загальний огляд життєвого і творчого шляху Майстра представлений в публікації Майї Ржевської – авторитетного дослідника і автора ґрунтовної монографії про композитора, що має вийти з друку найближчим часом.

Статті випускниць композиторського класу Г. Ляшенка, кандидата мистецтвознавства Анастасії Комлікової та кандидата філософських наук Анастасії Тормахової присвячені творчості свого вчителя у концертному жанрі, а публікація Олесі Галас (останньої учениці Г. Ляшенка) – його хорівій творчості.

У Другому розділі видання – «Наукові горизонти композиторської школи Геннадія Ляшенка» – статті, що безпосередньо не пов'язані з іменем Ляшенка-композитора, а представляють сфери наукових інтересів його учнів-композиторів. Цікаво, що всі автори Другого розділу, в певному сенсі, «повторюють творчий шлях» свого Вчителя, успішно працюючи, після здобуття композиторської освіти, на ниві музичної науки та педагогіки. А серб Зоран Божанич ще й виявився активним послідовником «поліфонічної гілки» Ляшенка-педагога і палким прихильником та популяризатором вітчизняної системи поліфонічної науки.

Олег Безбородько – справжній *homo universalis*, який однаково ефектно себе проявляє і в композиторській та виконавській творчості, і в науковій та педагогічній діяльності, що й відображено в публікації.

Дмитро Щириця, хоча юридично та фактично навчався у класі Є.Ф. Станковича, проте теж певною мірою є учнем з фаху класу Г.І. Ляшенка, адже Геннадій Іванович протягом семестру замінив Євгена Федоровича під час його закордонного відрядження, тож варіаційна техніка у композитора Щириці – «від Ляшенка». До того ж, у Геннадія Івановича та Дмитра, як одного з наймолодших викладачів і секретаря кафедри композиції, склалися напрочуд теплі та дружні стосунки, враховуючи також і те, що Д. Щириця є ще й «науковим онуком» Г. Ляшенка і одним з найкращих дослідників музики Е. Вареза.

Назва останньої статті збірника у загальному віддзеркалює проблематику 34-річного життєвого і творчого спілкування та спільних «пошуків музичного сенсу» учня та Вчителя – творчого і наукового керівника, найріднішого колеги по кафедрі композиції, друга-товариша і порадирика-однодумця, прекрасної та світлої людини, яка залишила за собою прекрасну та світлу пам'ять.

І наостанок. Геннадій Іванович з якоюсь особливою шаною ставився до всього, що пов'язане з пропорцією «золотого перетину» і «числами Фібоначчі», вважаючи дану пропорцію одним з очевидних і безумовних виявів сенсу композиції та драматургії музичного твору. Тож нинішній випуск Наукового вісника упорядковано саме за цими відомими композиційно-драматургічними законами – він виглядає як художній твір і має свій «золотий перетин»: більша й головна частина – 8 статей – присвячена музиці композитора Г. Ляшенка, що безпосередньо відповідає предмету видання; менша частина – 5 – статті учнів Г. Ляшенка на різні теми. Усього – 13.

Спеціально для Вас, незабутній професоре композиції. Так, як Ви нас навчили.

Як сказав би Геннадій Іванович: «Ну, що, тепер можна і по 13 крапель!»

Микола Ковалінас